

Dionysios Areopagita, *De divinis nominibus* IV–VII

DN IV,1–3 (CD I, 143,9–146,12): Nuže tedy, přejdeme již v našem výkladu k samotnému pojmenování dobro, které theologové [užívají] výlučně se zřetelem k nadbožskému božství a oddělují ode všech [pojmenování], protože, jak se domnívám, soudí, že samotná thearchická existence je dobrotou, a protože je svým bytím dobro, jakožto bytostné dobro zahrnuje dobrotou všechna jsoucna. Neboť stejně jako naše Slunce nerozvažuje a nerozhoduje se, ale samotným svým bytím osvětluje vše, co je s to participovat na jeho světle podle vlastního poměru, tak také Dobro nad Sluncem analogicky, jako vzor transcendentně převyšující matný obraz, samou svou existencí sesílá všem jsoucnům paprsky veškeré dobroty...

Je-li však dobro nad veškerými jsoucnými, jak skutečně jest, pak dává formu i tomu, co je bez formy. A v něm jediném je i to, co je bez jsoucnosti, jakožto přebytek jsoucnosti, a to, co je bez života, jakožto převyšující život a to, co je bez intelektu, jakožto přesahující moudrost a všechno, co je v dobru z převyšujícího formování bezforemného. A, smí-li se to tak říci, i samo nejsoucné touží po dobru nad veškerým jsoucnem a horlivě usiluje o to, aby nějak bylo v dobru, které je vpravdě nad-jeoucí v souladu s negací všeho.

Εἶεν δὴ οὖν, ἐπ' αὐτὴν ἤδη τῷ λόγῳ τὴν ἀγαθωνυμίαν χωρῶμεν, ἣν ἐξηρημένως οἱ θεολόγοι τῇ ὑπερθέῳ θεότητι καὶ ἀπὸ πάντων ἀφορίζουσιν αὐτήν, ὡς οἶμαι, τὴν θεαρχικὴν ὑπαρξίν ἀγαθότητα λέγοντες, καὶ ὅτι τῷ εἶναι τὰγαθὸν ὡς οὐσιῶδες ἀγαθὸν εἰς πάντα τὰ ὄντα διατείνει τὴν ἀγαθότητα. Καὶ γὰρ ὥσπερ ὁ καθ' ἡμᾶς ἥλιος οὐ λογιζόμενος ἢ προαιρούμενος, ἀλλ' αὐτῷ τῷ εἶναι φωτίζει πάντα τὰ μετέχειν τοῦ φωτὸς αὐτοῦ κατὰ τὸν οἰκεῖον δυνάμενα λόγον, οὕτω δὴ καὶ τὰγαθὸν ὑπὲρ ἥλιον ὡς ὑπὲρ ἀμυδρὰν εἰκόνα τὸ ἐξηρημένως ἀρχέτυπον αὐτῇ τῇ ὑπάξει πᾶσι τοῖς οὖσιν ἀναλόγως ἐφήσει τὰς τῆς ὅλης ἀγαθότητος ἀκτίνας...

Εἰ δὲ καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα ἐστίν, ὥσπερ οὖν ἐστι, τὰγαθόν, καὶ τὸ ἀνείδεον εἰδοποιεῖ. Καὶ ἐν αὐτῷ μόνῳ καὶ τὸ ἀνούσιον οὐσίας ὑπερβολὴ καὶ τὸ ἄζωον ὑπερέχουσα ζωὴ καὶ τὸ ἄνουν ὑπεραίρουσα σοφία καὶ ὅσα ἐν τὰγαθῷ τῆς τῶν ἀνειδέων ἐστίν ὑπεροχικῆς εἰδοποιίας. Καί, εἰ θεμιτὸν φάναι, τὰγαθοῦ τοῦ ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα καὶ αὐτὸ τὸ μὴ ὄν ἐφίεται καὶ φιλονεικεῖ πως ἐν τὰγαθῷ καὶ αὐτὸ εἶναι τῷ ὄντως ὑπερουσίῳ κατὰ τὴν πάντων ἀφαίρεσιν.

DN V,1–5 (CD I, 180,8–184,16): Nyní chceme přejít k božskému jménu „jsoucí“, které je skutečným pojmenováním toho, jenž vpravdě jest. Připomínáme však, že cílem našeho výkladu není vyjavit nadjsoucí jsoucnost, nakořik je nadjsoucí, poněvadž to je nevypověditelné, nepoznatelné a zcela nezjevitelné, a převyšuje to i samo sjednocení. Chceme ale opěnovat vyjití, které je dárcem jsoucnosti a jímž thearchický počátek jsoucnosti vychází do všech jsoucen. Božské jméno „dobro“ vyjadřuje veškerá vyjití příčiny všeho a vztahuje se i na jsoucí i nejsoucí, a zároveň jsoucí i nejsoucí přesahuje. Jméno „jsoucí“ se pak vztahuje na všechno jsoucí, a zároveň jsoucí přesahuje... Po právu je tedy Bůh přednostně přede všemi ostatními [jmény] opěnován jako „jsoucí“ na základě nejpřednějšího ze svých darů. Předchůdným a převyšujícím způsobem mu totiž náleží předchůdné a převyšující bytí a díky tomu předem ustavil veškeré bytí, tj. bytí o sobě, a jeho prostřednictvím ustavil také všechno, co jakýmkoli způsobem je. Všechny principy jsoucen, které mají účast na bytí, proto jsou a jsou principy, avšak napřed jsou, a teprve potom jsou principy. Řekněme, že život o sobě je principem žijících jakožto žijících, podoba o sobě je principem podobných jakožto podobných ... Pak zjistíme, že tyto participace o sobě mají napřed samy účast na bytí a díky bytí jsou, a teprve potom jsou principem toho nebo onoho, a účastí na bytí tedy jak jsou, tak jsou participovány. Pokud však tyto principy jsou díky participaci na bytí, pak to tím spíše platí o [jsoucnech], která na nich participují.

Μετιτέον δὲ νῦν ἐπὶ τὴν ὄντως οὖσαν τοῦ ὄντως ὄντος θεωνυμικὴν οὐσιωνυμίαν. Τοσοῦτον δὲ ὑπομνήσωμεν, ὅτι τῷ λόγῳ σκοπὸς οὐ τὴν ὑπερούσιον οὐσίαν, ἢ ὑπερούσιος, ἐκφαίνειν, ἄρρητον γὰρ τοῦτο καὶ ἄγνωστόν ἐστι καὶ παντελῶς ἀνεκφαντον καὶ αὐτὴν ὑπεραῖρον τὴν ἔνωσιν, ἀλλὰ τὴν οὐσιοποιὸν εἰς τὰ ὄντα πάντα τῆς θεαρχικῆς οὐσιαρχίας πρόοδον ὑμνησαι. Καὶ γὰρ ἡ τὰγαθοῦ θεωνυμία τὰς ὅλας τοῦ πάντων αἰτίου προόδους ἐκφαίνουσα καὶ εἰς τὰ ὄντα καὶ εἰς τὰ οὐκ ὄντα ἐκτείνεται καὶ ὑπὲρ τὰ ὄντα καὶ ὑπὲρ τὰ οὐκ ὄντα ἔστιν. Ἡ δὲ τοῦ ὄντος εἰς πάντα τὰ ὄντα ἐκτείνεται καὶ ὑπὲρ τὰ ὄντα ἔστιν... Πάντων οὖν εἰκότως τῶν ἄλλων ἀρχηγικώτερον ὡς ὢν ὁ θεὸς ἐκ τῆς πρεσβυτέρας τῶν ἄλλων αὐτοῦ δωρεῶν ὑμνεῖται. Καὶ γὰρ τὸ προεῖναι καὶ ὑπερεῖναι προέχων καὶ ὑπερέχων τὸ εἶναι πᾶν, αὐτὸ φημι καθ' αὐτὸ τὸ εἶναι, προὔπεστήσατο καὶ τῷ εἶναι αὐτῷ πᾶν τὸ ὅπως οὖν ὄν ὑπεστήσατο. Καὶ γοῦν αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων πᾶσαι τοῦ εἶναι μετέχουσαι καὶ εἰσὶ καὶ ἀρχαὶ εἰσὶ καὶ πρῶτον εἰσὶν, ἔπειτα ἀρχαὶ εἰσὶν. Καὶ εἰ βούλει τῶν ζώντων ὡς ζώντων ἀρχὴν φάναι τὴν αὐτοζωὴν καὶ τῶν ὁμοίων ὡς ὁμοίων τὴν αὐτοομοιότητα ... τὰς αὐτομετοχὰς εὐρήσεις τοῦ εἶναι πρῶτον αὐτὰς μετεχούσας καὶ τῷ εἶναι πρῶτον μὲν οὖσας, ἔπειτα τοῦδε ἢ τοῦδε ἀρχὰς οὖσας καὶ τῷ μετέχειν τοῦ εἶναι καὶ οὖσας καὶ μετεχομένας. Εἰ δὲ ταῦτα τῇ μετοχῇ τοῦ εἶναι ἔστι, πολλῶ γε μᾶλλον τὰ αὐτῶν μετέχοντα.

DN VI,1–3 (CD I, 190,3–193,4): Nyní chceme opěnovat „věčný život“, z něhož se odvozuje život o sobě a veškerý život a který všemu, co má jakýmkoli způsobem na životě účast, rozdílí žití jemu vlastní ... božský život oživuje a ustavuje také život o sobě a veškerý život a žijoucí pohyb se odvozuje ze života nad veškerým životem a nad veškerým počátkem veškerého života ... Ať mluvíme o životě intelektivním, racionálním, sensitivním nebo nutritivním a vegetativním anebo jakémkoli životě či principu života a jsočnosti života, jistě žije a dává život z tohoto života, který je nade vším životem, a v něm je přede ustaven sjednoceným způsobem jako ve své příčině. Život, který život přesahuje a který je principem života, je také příčinou všeho života a život plodí, naplňuje a rozlišuje ... nahlížíme a opěnujeme ho jako mnohotvárný a veškerý život ..., který veškerý život překračuje, život daruje a zůstává nad ním vyvýšen...

Νῦν δὲ ὑμνητέον ἡμῖν τὴν «ζωὴν τὴν αἰώνιον», ἐξ ἧς ἡ αὐτοζωὴ καὶ πᾶσα ζωὴ καὶ ὅφ' ἧς εἰς πάντα τὰ ὅπως οὖν ζωῆς μετέχοντα τὸ ζῆν οἰκειῶς ἐκάστῳ διασπείρεται ... τῆς αὐτοζωῆς ἔστιν ἡ θεία ζωὴ ζωτικὴ καὶ ὑποστατικὴ καὶ πᾶσα ζωὴ καὶ ζωτικὴ κίνησις ἐκ τῆς ζωῆς τῆς ὑπὲρ πᾶσαν ζωὴν καὶ πᾶσαν ἀρχὴν πάσης ζωῆς ... Καὶ δωρεῖται μὲν πρῶτα τῇ αὐτοζωῇ τὸ εἶναι ζωὴ καὶ πάση ζωῇ καὶ τῇ καθ' ἑκάστα τὸ εἶναι οἰκειῶς ἐκάστην, ὃ εἶναι πέφυκεν ... Καὶ εἴτε νοερὰν εἴποις εἴτε λογικὴν εἴτε αἰσθητικὴν εἴτε θρηπτικὴν καὶ αὐξητικὴν εἴτε ὅποιαν ποτὲ ζωὴν ἢ ζωῆς ἀρχὴν ἢ ζωῆς οὐσίαν, ἐξ αὐτῆς καὶ ζῆ καὶ ζωοῖ τῆς ὑπὲρ πᾶσαν ζωὴν καὶ ἐν αὐτῇ καθ' αἰτίαν ἐνοειδῶς προὔφεστηκεν. Ἡ γὰρ ὑπέρζωος καὶ ζωαρχικὴ ζωὴ καὶ πάσης ζωῆς ἔστιν αἰτία καὶ ζωογόνος καὶ ἀποπληρωτικὴ καὶ διαιρετικὴ ζωῆς καὶ ἐκ πάσης ζωῆς ὑμνητέα κατὰ τὴν πολυγονίαν τῶν πασῶν ζωῶν ὡς παντοδαπὴ καὶ πᾶσα ζωὴ θεωρουμένη καὶ ὑμνουμένη ... ὡς ὑπὲρ πᾶσαν ζωὴν ζωοποιὸς καὶ ὑπέρζωος...

DN VII,1–3 (CD I, 193,5–195,2): Nuže tedy ... opěnujme dobrý a věčný život také jako moudrý a moudrost samu, anebo spíše jako všechnu moudrost ustavující a zároveň veškerou moudrost a rozumnost přesahující. Bůh má nejen přemíru moudrosti ..., ale zároveň je vyvýšen nad veškerý rozum, intelekt i moudrost ... Chceme tedy vyvýšeným způsobem opěnovat tuto nerozumnou, intelektu zbavenou a pošetilou moudrost a říci, že je příčinou veškerého intelektu a rozumu i veškeré moudrosti a rozumnosti. Jí náleží veškerý úradek a od ní se odvozuje veškeré poznání a rozumnost ... příčina, která překračuje moudrost a již veškerá moudrost náleží, ustavuje jak moudrost v sobě, tak moudrost v celku i jednotlivě.

Φέρε δέ ... τὴν ἀγαθὴν καὶ αἰωνίαν ζωὴν καὶ ὡς σοφὴν καὶ ὡς αὐτοσοφίαν ὑμνῶμεν, μᾶλλον δὲ ὡς πάσης σοφίας ὑποστατικὴν καὶ ὑπὲρ πᾶσαν σοφίαν καὶ σύνεσιν ὑπεροῦσαν. Οὐ γὰρ μόνον ὁ θεὸς ὑπερπλήρης ἐστὶ σοφίας ..., ἀλλὰ καὶ παντὸς λόγου καὶ νοῦ καὶ σοφίας ὑπερίδρυται ... Ταύτην οὖν τὴν ἄλογον καὶ ἄνου καὶ μωρὰν σοφίαν ὑπεροχικῶς ὑμνοῦντες εἴπωμεν, ὅτι παντός ἐστι νοῦ καὶ λόγου καὶ πάσης σοφίας καὶ συνέσεως αἰτία καὶ αὐτῆς ἐστὶ πᾶσα βουλή καὶ παρ' αὐτῆς πᾶσα γνῶσις καὶ σύνεσις ... Καὶ γὰρ ἐπομένως τοῖς ἤδη προειρημένοις ἢ ὑπέρσοφος καὶ πάνσοφος αἰτία καὶ τῆς αὐτοσοφίας καὶ τῆς ὅλης καὶ τῆς καθ' ἕκαστόν ἐστιν ὑποστάτις.

Otázky k textu:

Charakterizujte jednotlivá božská jména. Co mají uvedená jména společná a čím se od sebe liší? Proč autor uvádí božská jména právě v tomto pořadí? Na základě čeho lze podle něj označit transcendentní božství těmito jmény? Jaké theologické metodě podle vás jeho postup odpovídá?